

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

O glasbi v vzhodnih deželah in o njeni zvezi s korálom.

Potovaje skozi sv. deželo in Egipet sem imel priložnost tu in tam slišati posvetno in cerkveno petje orijentalcev, opazovati njih glasbine instrumente in gledati muhamedanske procesije s plesom in muziko. Prišla mi je pri tem na misel glasba starodavnih Izraelcev, kakoršna je opisana v sv. pismu in nehoté sem se vprašal, ali ni morda tudi naš korál v zvezi z orijentalno glasbo? Saj trdi večina učenjakov, da so naši psalmi prešli iz judovske sinagoge v krščansko cerkev, ne samó kar se tiče besed, ampak tudi petja. Gotovo je, da so Apostoli peli pri zadnji večerji judovske psalme in sicer takozvane „velike Hallele“ (ps. 112—117 in ps. 136), kakor pričajo evangelisti pišoč: odpevši pesem (hymno dicto), so se podali na Oljsko goro (Mat. XXVI, 30; Mark XIV, 26). Tudi sv. Pavel opominja v svojih pismih Efež. V, 19; Kol. III, 16, da naj verniki časté Bogá s psalmi, hvalnimi in duhovnimi pesmimi. Sv. Krizostom, sloveč škof in pisatelj četrtega stoletja pravi: „Pri naših shodih je David prvi, srednji in zadnji“ (hom. 6, de poen.), in sv. Jeronim piše takisto: „David je naš Simonid, naš Pindar in Alcej, naš Flakcij, Katul in Seren“ (ep. 50. ad Paul.). Taisti cerkveni očak poroča, da so o svojem času krščani v sv. deželi peli psalme pri delu na polji. Naši psalmi so torej povsem judovskega izvira, samó „krstili“ smo je v krščanske pridevši jim na konci: gloria Patri itd. V obče menijo strokovnjaki, da so bili današnji cerkveni osmeri toni psalmov znani vže starim Judom. Da so se psalmi v judovskem templju v različnih tonih pèli, pričajo tudi napisi in razne opombe, ktere nosi na čelu psalmi v hebrejskem izvirniku.

Da je na razvoj judovskega in krščanskega petja vplivala grška omika in grška glasba, ne da se tajiti; saj je bila grška omika za časa Aleksandra velicega prešinila ves vzhod. Je-li sv. Ambrozij štiri avtentične tonovske načine (modi) iz grške glasbe vzel, ali vže kot prej znane izključljivo le te pri liturgiji rabil, ni še dognano. Gotovo pa je, da obsega krščanska glasba dva elementa, judovski in grški. Slavni Ambros piše v svoji Geschichte der Musik I. B. p, 196. v tem zmislu takóle: „Gleich in den Anfängen der christlichen

Zeiten sehen wir die Elemente aus Palaestina und Hellas wie zwei Ströme zusammen und ineinander fließen. Von der Musica sacra der Hebräer holte sich die Musik des Christenthums die Heiligung, von der Tonkunst der Griechen holte sie sich Form, Gestalt und Schönheit."

Značaj judovske in krščanske glasbe v početku je bil korálen, t. j. poznali so samó melodijo (enoglasno) brez harmonije. Škala je bila diatonična. To se da sklepati iz značaja orientalne glasbe sploh, kakoršna se dandanašnji še nahaja pri vzhodnih narodih in iz kakovosti njih glasbil, ki so še zmerom taka kakor za časa Davida.

Pri vzhodnih narodih je težko ločiti deklamacijo od petja, recitacijo od melodije. Ako smemo egiptologu Lauthu verjeti, pomeni koptična beseda *Kw* oboje „govoriti“ in „pevati“. Orijentalci posebno pa Egipčani prav radi pojô in si s tem slajšajo in lajšajo delo. Ali to petje je našim ušesom preveč enolično, lajnasto, brez izraza in k temu še vedno skozi nos izvajano. Moj mladi „mukari“, ki me je na potu spremljal, je rad popeval, a v njegovih pesmih nisem mogel najti prave melodije. Današnji Mohamedanec ne pozna melodije, tudi ne kadence, ampak samo ritme, ki se navadno le v lomljenih tonih sukajo. Obseg take ritmične pesmi je navadno prav majhen in je, odvisen od teksta, navadno erotičnega. Kakor rečeno, orijentalec ne pozna harmonije, akordi so mu popolnem tuja glasba. Zato je tudi prav težko učiti arabske otroke, n. pr. v frančiškanskih šolah, petja. Sluha in pojma za našo (zapadno) glasbo nemajo nobenega. Vrh tega imajo navádo le kričati in sicer iz celih prs in celega grla, tako, da je zelo mučno privaditi jih pèti piano, crescendo itd. Najlože pojô krščanski otroci na vzhodu — korál, posebno psalme, kar zopet dokazuje, da jim je to petje nekako sorodno in da je koral prišel iz vzhoda. Arabsko petje je še bolj otožno in bolj priprosto ko jugoslovansko in človeka kar zavzame. Nikdar ne bom pozabil one noči ob bregu genezarezkega jezera, ko sem ravno pred spanjem začul iz bližne muhamedanske hiše enolično melanholično, skoro bi rekel, obupno petje, spremljavano ob tamburico in gosli. Zares, tako pevajo oni, ki nimajo upanja, kakor pravi apostol (I. Tesal. IV, 12.), oni, katerim strašno prazna in pusta vera Muhamedova ne daje srčnega tolažila. Ta britki krik, izvit iz globočine obupanega srcá, ki teži po odrešenju, sem čul pri muhamedanskih pogrebih in plešočih ter kričočih derviših.

Skoro vsi potniki in romarji, ki so le parkrat slišali petje muhamedansko, ga obsojajo, ali resnejši opazovalci kakor Lepsius, Lane in drugi so zasledili v muhamedanski glasbi celó neke tonovske načine, sevéda od naših popolnoma različne.

Kar se tiče glasbil ali glasbenih instrumentov, so dandanes pri orijentalcih še vedno ista ko pri nekdanjih Izraelcih. Sploh je vzhod zelo konservativen. Glasbila sè strunami so v navadi ta-le: santír, starodavni psalterium, neka vrsta citer, ki se udarjajo; keménge t. j. dvostrunaste gosli z resonančnim dnóm iz kokosove lupine; rebâb e-gosli pripovedovalca pesnika z eno struno in štirioglato resonanco. Glasbila, na katera se piha, so: piščal (arabsko naj), ena ali dve skupaj (zummâra). Izmed glasbil, na katere se udarja, so raznovrstni bobni in bobniči, (rek, nakâre); darabûka

t. j. nek bobnič polkroglast, loncu podoben; u d, neka vrsta mandoline: različne male in večje cimbele in zvonila.

Iz naštetih glasbil se razvidi, da je orijentalna instrumentalna glasba bila nekdanj (pri Izraelcih) in je sedaj (pri Muhamedancih) ravno tista, namreč šumna, surova, priprosta in skoro nesposobna za spremljevanje glasov. Zato pa tudi ni imela v judovskem templju nikdar samostalne naloge, ampak je le služila petju s tem, da ga je pripravljala, tu i tam spremljevala, pavze izpolnjevala, iz enega v drugi tonovski način vodila. Iz zgodovine cerkvene glasbe se torej učimo, da je korál najstarejša cerkvena petje in da je instrumentalna glasba le služabnica cerkvenemu petju. A sluga naj se vedno zavé svoje ponižne službe in naj nikdar ne gospodari, ako noče, da ga ne vržejo — iz hiše.

Ako primerjamo naš gregorijanski korál modernemu judovskemu sinagognemu petju, ne najdemo sicer velike podobnosti. Saj pozna današnja sinagoga blezo le tri škale, izmed katerih se le ena ujema s koralno; saj ima prvi judovski ton (ištabarski) nečuden in karakterističen postop c—des—e, in se v judovskih melodijah nahaja celó triton b—e ali e—b; saj judovske melodije večkrat presegajo kvintni krog in postopajo tudi v septimi navzgor in navzdol, da celó v lomljenih akordih, kar koralu bije naravnost v obraz. Ali pomisliti je treba, da se je judovska božja služba bistveno spremenila, odkar je jeruzalemski tempelj razdjan. Krvave daritve so odpravljene; levitov rod, ki je v templju pel in godel, je razpršen; mesto sv. pisma rabi današnjim Judom — talmud, zmes judovske učenosti in neumnosti; mesto šumečih orijentalnih glasbil, ki so bila v templju v navadi, so v nekaterih sinagogah vže orgle ali harmoniji! Ali je torej čudo, če se je v teku časa tudi prvotno judovsko petje, koralu podobno, pretvorilo v moderno figuralno?

Vrh tega je treba pomisliti, da je judovsko petje bilo v Evropi bolj podvrženo vplivu moderne glasbe ko na vzhodu. Zató bi bilo treba primerjati koralu judovske melodije na vzhodu in ne na zapadu rabljene. Še danes poznajo melkitske, jakobitske in nestorijanske liturgije v sirske osem tonov, ki so gregorijanskim sorodni. Tudi jaz sem slišal v Koptski stolnici v Kajiri peti dečke cerkvene melodije, ki so bile zeló slične koralnim.

S temi kratkimi opazkami sem hotel le spodbuditi strokovnjake, da preiskujejo temeljitejše: je-li došel naš korál iz vzhoda in sicer iz jeruzalemskega templja ali ne?

Dr. Francišek Sedej.

Velikonočni poberki.

velikim tednom prične sv. cerkev pripravljati se na „solnce vsih praznikov“, na veliko noč; veliki teden pa jame

s cvetno nedeljo. — Slovesen obhod predstavlja vhod Gospodov v Jeruzalemsko mesto in da predstavi v evangeliji zabilježene prigodbe ničesa ne manjka, nosijo obhoda udeležujoči se verniki poprej blagoslovljene palme, oljke ali butare okinčane s cvetjem. Slovesni obhod se konča v pomenljivim obredom: Ko se procesija povrne zopet do cerkvenih vrat, jih najde zaprta;

ustaviti se mora, a vesela pesem ne utihne niti za trenutek. Posebna himna, ki velja Kristus, kralju, se zapoje („Gloria, laus et honor etc“); proti koncu poddijakon s križem na cerkvena vrata potrka, da se odpró; v cerkev gredoč pa pevci poveljujejo Onega, kateri je vstajenje in življenje. Ta obred spominja nas Izveličarjevega vohod v nebeški Jeruzalem, čigar podoba je zemeljski. Vrata nebeškega Jeruzalema zaprl nam je bil greh prvih starišev; pa Jezus, kralj slave, jih je z zmagonosno močjo svojega križa zopet odprl in tako vojskovalni cerkvi naredil pot, po katerem se druží z zmagovalno cerkvijo. Pri tem obredu v cerkvi doneči glasovi pomenjajo glasove svetih angeljev, slavečih prihod Jezusov v večni Jeruzalem, med tem ko zunaj cerkve stoječi zbor glasove zemljanov predstavlja, kateri opevajo le vohod sinu Davidovega v zemljski Jeruzalem. — S koliko skrbnostjo bi se morali naši cerkveni zbori pripravljati na to vzajemno pesem, da pride ta krasni obred do vse svoje veljave in da tako tudi vernike kvišku povzdigne!

Veliki petek. Služba Božja tega dne, katera provzročuje vtis največje žalosti, se loči v štiri dele: napred so berila iz sv. pisma, potem prošnje (s „Flectamus genua“), za tem pride na vrsto odkritje in češčenje sv. križa; konec je tako imenovana „razdrta maša“. Nad vse ginljivo je češčenje sv. križa. O zgodovini tega obreda nastopno: Vpeljal se je v 4. stoletji in sicer naprej v Jeruzalemu. Pobožni marljivosti sv. cesarice Helene bilo se je posrečilo, najti sv. križ, na kojem je Izveličar kri prelil in verno ljudstvo je želelo zdaj pa zdaj videti to drevo življenja, kojega čudovito najdenje je bilo vso cerkev z veseljem navdalo. Zato se je odredilo, da se sv. križ enkrat v letu, in sicer na veliki petek v češčenje izpostavi. Želja, udeležiti se te sreče, pripeljala je vsako leto o velikem tednu neizmerno število vernikov v Jeruzalem. Ker je pa primeroma le mala peščica kristijanov smela upati, dasi tudi le enkrat v vsem življenji, udeležiti se te slovesnosti: našel je kmalu pobožni duh način, po katerim bi bilo mogoče, vernikom podati vsaj posnemo one službe Božje, katera je bila v resnici le malokaterim usojena. In tako se je zgodilo, da se je okoli 7. veka po vsih cerkvah na veliki petek razkril in vernikom v češčenje izpostavil križ z istim obredom, kakor v Jeruzalemu. Pravega sv. križa sicer niso drugod imeli, pa saj pravemu Jezusovemu križu skazano češčenje ne velja toliko njemu samemu, ampak Jezusu Kristus, in Njemu se more v vsakem križi enako spoštovanje skazati, dasi tudi ni bil s krvjo Izveličarjevo v resnici porosen. To je bil vzrok, da je bil vpeljan slovesni obred razkritja in češčenja sv. križa na veliki petek, eden najlepših in najginljivših obredov našega bogočastja. — Kako častna je vendar služba cerkvenega pevca, kateri je poklican sodelovati pri toliko vzvišenem svetem činu! In kako naj bi ga morali prav o takih prilikah člani posvetnih pevskih zborov srečnega šteti — da ne rečem — mu zavidati!

Velika noč. Kako čisto se glasé danes z vsih stolpov zvonovi, kateri so bili pred tremi dnevi umolknilí; dozdeva se mi, kakor bi med svet klicali: „Alleluja! Gospod je resnično od mrtvih vstal!“ — In koliko krat ima danes tudi cerkveni pevec peti „alleluja“ Vstalemu v češčenje! Naj bi je prepeval s ustni in srcem, z navdušenjem, katero izvira iz žive vere!

— Velikonočni ponedeljek. Kako krasno se razodeva v današnjem evangeliji Gospodova dobrotljivost in ljubezen do svojih, ko je sledil tolažbe potrebnima učencema na poti v Emavs. Tako je Gospod s svetom in tolažbo vedno blizu nas vseh ter nikdar ne opeša nam deliti svoje neskončne dobrote.

— Dokaz te dobrotljivosti dal je tudi tebi, dragi cerkveni pevec s tem, da te je poklical v cerkveno pevsko službo; kadar ti bode kedaj dovoljeno iz posvetnega Emavs povrniti se v nebeški Jeruzalem, gotovo bodeš blagroval oni dan, ko si bil začel pri sv. daritvi prepevati slavo kralju vseh kraljev.

— 1. nedelja po veliki noči. „Mir bodi z vami!“ to je velikonočni pozdrav Izveličarjev njegovim učencem. Resnično, prav potrebni so bili miru in tolažbe. — „Mir bodi z vami!“ morali bi tudi klicati marsikateremu cerkvenemu zboru, v katerem malenkostna zavidnost in zbadljivost kalite toliko potrebno harmonijo. Rogovileža pa, dasi morda ima najkrasnejši glas, — najboljše, da ga pevovodja prestavi od pevskega pulta pod cerkveni kap, da se ohladi.

— 2. nedelja po veliki noči. Izveličar je dobri pastir, kateri je prelil svojo srčno kri za svoje ovčice. On pozna svoje — gotovo pozna tudi svoje vrle pevce, kateri mu prinašajo toliko žrtev z živo vero in dejansko ljubeznijo.

— 3. nedelja po veliki noči: praznik varstva sv. Jožefa. „Jezusa so imeli za sinu Jožefovega“, pravi evangelij. V neznanem mestici Nazaretu izbral si je bil Gospod malo znanega moža, revnega rokelca Jožefa, da je njegovim rokam izročil najdražje, kar ima: življenje svoje edinorojenega Sinu, čast prevzvišene matere Njegove ter s tem blagor človeškega rodu. Izročil mu je posel, ki bi si ga brez dvojbe šteli najvišji angeli v neskončno čast.

Tako torej sliši Jožef, da ga imenuje „očeta“ neustvarjena „Beseda“, koje oče je od vekomaj. Jožef smé obračati svojo očetovsko skrb najsvetejšima osebama, kolikor jih je na zemlji; smé skrbeti za njuno hrano; on je glava sv. Družine! Kar so pa svetniki na zemlji posebno gojili in s čimer so se odlikovali, to jim je tudi v nebesih zlasti pri srci. Kar je bil torej sv. Jožef Izveličarju v svojem življenji, isto je, ko se je preselil v nebesko domačijo, še vedno skrivnostnemu telesu Jezusovemu, sv. cerkvi. Zato časti naša sv. cerkev velikega svetnika kot svojega posebnega varuha. Ako je pa Bog nekdanj svojemu služabniku Mojzesu toliko moč priprošnje za ono nepopoljšljivo izraelsko ljudstvo dovolil, da ni hotel krivcev kaznovati, dokler mu Mojzes tega ne pripusti: „Pusti me (mu je rekel) da se vname moja jeza zoper nje, in da jih pokončam (2. Mojz. 32, 10.)“, — koliko močnejša mora biti priprošnja sv. Jožefa pri Onem, kojega varuh in rednik je nekdanj bil! — Zatorej, cerkveni pevci, častite in poveljujte sv. Jožefa s svojim petjem ne samo povodom njegovega praznika, marveč mnogokrat tekom cerkvenega leta! Naj bi pa tudi od Boga nadarjeni in za-nj navdušeni skladatelji še bolj nego doslej posvetili svojo umetnost češčenju sv. Jožefa!

— 4. nedelja po veliki noči. — „Ker sem vam to povedal, je žalost napolnila vaša srca.“ Gospod je napovedal apostolom, da jih bode zapustil; zato so bili žalostni. Toda glej! „Tolažnik“ je prišel kmalu

potem ter razlil obilico svojih darov nad zapuščene učence. Kdo bi pač po binkoštnem prazniku spoznal zopet Petra in druge apostole? So-li ti oni maloverni in boječi učenci od nekdej? Kako čudovito se vidi nad njimi moč sv. Duha! — Tudi marsikateri cerkveni zbor mora prestatí nevarno krizo, ako namreč zgubi svojega marljivega in spretnega pevovodjo; potem tudi napolnuje žalost srca dobrih pevcev. Toda „prav je tako“, ker je Bog tako hotel! In ni ga človeka, da bi se ne dal nadomestiti, bodi že ali imenuj se, kakor hoče. Kjer torej v resnici cerkveni duh na koru vlada, ali z drugimi besedami: kjer je sv. Duh, ondi se bodo pevci tudi kmalu potolažili; kajti Gospod že skrbi, da se najde zopet pravi mož.

— 5. nedelja po veliki noči. „Prosíte, in boste prejeli, da bo popolno vaše veselje“, rekel je Gospod svojim učencem. — Vprašam: Cerkevni pevci, ali pač molíte za potrebe svojega zbora? Koliko bi bilo boljše, kako popolno bi bilo vaše veselje, da se bolj ravnate po opominu Gospodovem!

— Vnebohod Gospodov. Velike skrivnosti Sinu Božjega se bližajo svojemu koncu. Angeljski zbori se pripravljajo, da vredno sprejmó pri vratih nebeškega Jeruzalema zmagonosnega Izveličarja, kateri v spremstvu očakov, rešenih iz predpekla obhaja svoj sprevod. Sto in dvajset oseb je zbranih z materjo Božjega zmagovalca na Oljski gori, da so priče vnebohoda Njegovega. Zadnjič povzdigne svoje oči in še enkrat blagoslovi vse. V tem trenutku ločíte se Njegovi nogi od zemlje in tako, da ga vsi vidijo, vzdigne se proti nebesom. Ginjenim srcem, kvišku vprtimi očmi gledajo učenci za Njim. Koliko hrepenenje po nebeški domovini je pač navdajalo srca učencev ondi na vrhu Oljske gore! — Naj bi tudi naša srca, dragi cerkveni pevci, navdajala vsaj senca onega hrepenenja! Kako navdušeno bi potem prepevali Gospodu v njegovem svetišči! Kako malo truda bi nas stale pevske skušnje; saj se trudimo le za-nj, kateri je šel pripravít nam stanovanje tam gori, kjer bomo počivali od vseh težav zemeljskega življenja ter ga v svetem veselji večno slavili s svojimi spevi!

— 6. nedelja po veliki noči. „Pričali boste o meni“, pravi Gospod v nedeljskem evangeliji svojim učencem; pristavi pa tudi, da bodo morali zavoljo Njega veliko trpeti. Učenci so to naročilo Gospodovo srčno spolnjevali; pričevali so o Njem ne gledé na najhujša preganjanja, katera so prišla nad nje. — Treba dandanes tudi, zlasti v večjih krajih, že nekaj poguma, da se „pričuje o Gospodu“, da se javno spozna vera v Sinu Božjega. Kajti nevera se ne predava le s šolskih katedrov, nima svojega doma le v sijajnih dvoranah „gornjih 10.000“, ampak vgnezdila se je (Bogu bodi potoženo!) tudi v kroge naših rokodelcev in delavcev, kateri si v potu svojega obraza služiti morajo vsakdanjega kruha. Kako so pomilovanja vredni ti nesrečni zapeljani delavskega stanu! Sanjarijo o neki zemeljski sreči, katera jim nikdar ne more sijati, in odrekajo se nebeškemu plačilu, ki ga je Gospod zvestim vernikom tolikokrat in tako določno obljubil. Naj bi se torej naši blagi cerkveni pevci nikakor ne dali preslepiti s takimi pogubnimi nazori! Na mnogih krajih je v resnici treba veliko poguma, biti članom cerkvenega pevskega zbora. A kdo se bode bal zasmehovanja takih, ki je morda nadkriljujemo v vsakem oziru, ali smo jim vsaj enakorodni gledé zmožnosti in spret-

nosti svojega poklicnega dela? Le nikar se jih ne bojmo! Gospod pa, za katerega kot cerkveni pevci „pričujemo“, On bode kedaj za nas pričeval pred nebeškim Očetom.

Mašni responzoriji.

(Dalje.)

Da je torej petje lepo, treba, da pevec besede popolnem dobro izgovarja.

Kdaj pa je izgovarjanje dobro?*) Dobro je takrat, kadar pevec besede čisto in razločno izreka, kadar le one loči, katere se imajo ločiti. Pri cerkvenem pevcu velja še zlasti, da pozna najvažnejša pravila o akcentu, o izreki čerk, o dolgosti in kratkosti zlogov ter o njihovem naglasu.

Čvetero oseb pa zlasti deluje pri cerkvenem petji: mašnik pri altarji, pevec na koru, pevovodja in orglavec. Vsaki ima svojo nalogo.

Mašniku je dolžnost po vesti, petje pri altarji izvrševati prav tako pravilno, kakor mašne rubrike in obredne predpise. Mašnik, kateri se rubrik natanko drži, poleg tega pa svoje petje pri slovesni liturgiji zanemarja, spada po mojem mnenju v deveto deželo. Kaj težko si namreč mislim, da bi mogel vesten mašnik tako ravnati; da se pa vendar taki nahajajo, pričajo tožbe raznih mašnikov na cerkveno-glasbenih shodih, ki se navadno izražajo z besedami: „začnimo najpred pri sebi“. Pač res, tako mora biti. Kdor hoče reformovati, začni pri sebi: „Zdravnik, leči samega sebe“ glasilo se je že za starega veka. Kako more mašnik zahtevati od pevca, da mu lepo, čisto in razločno odgovarja, ako mu sam daje najslabši izgled! Mašnik torej prednjači z dobrim izgledom! A to mu je le tedaj mogoče, ako je liturgično in glasbeno dobro izobražen. Ni treba, da bi bil glasbeni virtuóz, vendar pa naj bi svoje cerkvene pesmi znal peti pravilno in brez pomot. Mlademu kandidatu mašništva mora se pred vsem tako rekoč vcepiti goreča ljubezen in sveto navdušenje za daritev sv. maše, kar se zgodi s temeljitim liturgičnim podukom, kateri je po določbi cerkvenega zbora tridentskega v duhovskih semeniških tudi zapovedan. To sledi tudi že iz tega, ker ima liturgika prednost pred vsemi drugimi bogoslovskimi vedami; kajti nobena se ne peča tako strogo z najvišjim, kar je za človeka na zemlji, nobena ni vredna toliko se bližati Bogu in (skoro bi rekel) navzeti se duha Sinu Božjega, kakor liturgika, ker je prav njena naloga, razlagati daritev Kristusovo, zanj navduševati ter razumljivo storiti tesno zvezo obredov s sv. tekstom.

Ako je kandidat mašniške časti vsled temeljitega poduka navdan gorečnosti za sv. liturgijo, se bode tudi lahko dal prepričati, da mu je imenitna dolžnost, učiti se cerkvenega petja, katero je v tesnejši zvezi s katoliško liturgijo, nego vse druge umetnosti. Rad in natančno se bode učil svojih pesmi, da ne bi z malomarnostjo svojo zakrivil, da sv. liturgija pevcem in ljudstvu v srce ne seže. Pač pa morata učitelj liturgije in učitelj cerkvenega

*) Dasi tudi je „Cerkv. Glasb.“ o tem že večkrat pisal, vendar ne bode odveč, če se tu še enkrat ponovi.

petja vzajemno delovati, da drug drugega ne ovira. Tudi ne zadostuje, da se to godi stoprv v velikem semenišči; že prej treba postaviti temelj, na kateri se pozneje dalje zida. Kjer pa manjka navdušenja za sv. liturgijo, ondi bodeš tudi zaman iskal ljubezni do korala. Mašnik ga bode smatral za postransko reč ter tudi tako ž njim ravnal. Pri slovesni liturgiji bode svoje pesmi le zato pel, ker se morajo peti; na kaj drugega ne bode mislil niti se trudil, da bi jih pravilno ter po svoji zmožnosti dobro izvršil. Mašnik poj torej svoje pesmi pri slovesni maši vsaj brez napake; soglasnike in samoglasnike izgovarjaj natančno, jasno in razločno, to je prvo in najvažnejše pravilo. Brez jasne in razločne izreke so- in samoglasnikov ni dobre izreke zlogov in brez te ni dobre izreke besed. Pazi na dolgost in kratkost zlogov in poudarjaj zlasti naglašene zloge. Naglas daje besedi moč in čvrsto življenje, jeziku pa organsko razstrojbo. A pri tem varuj se mašnik (isto velja tudi vsem drugim, kateri se udeležujejo koralnega petja, koralnih responzorijev), da ne bode zamenjal naglasa z zlogomerjem. Mašnik bode to lože zadel, ker mu je znano že iz šole — ali bi mu vsaj moralo znano biti. In vendar, koliko se tu greši! Mnogi menijo, da morajo naglašeni zlog dalje zdržati, nenaglašene pa kolikor toliko požirati na račun naglašenega. To je napačno, ker naglas ni mera in mera ni naglas. Naglaša se lahko kratek zlog prav tako, kakor dolg. Bistvo naglasa ni to, da stori zlog daljši, kakor je, da ga potegne, da iz kratkega zloga ene „dobe“ naredi zlog dveh „dob“. Bistvo marveč obstoji v tem, da se naglašen zlog tako poudarja, da se loči od drugih nepoudarjenih. Popolnem napačno je torej, če mašnik pred prefacijo „per omnia“ tako poje, da „per“ skoro izgine, kakor bi ga hotel z največjo naglico požreti, potem pa „o“ v „omnia“ dolgo zadržuje in „ni“ zopet prav tako naglo požre, kakor je „per“ požrl. Poudarjeni zlogi se preveč zategujejo. Naj so tudi dolgi, vendar se ne smejo daljše peti, kot kratki; sicer je petje sujoče in ne gladko tekoče, kakoršno bi moralo biti. Res, da se ne sme prezirati naglašenih zlogov; toda poudarjajo naj se tako, da se pravilni tok tonov ne razsekuje. Ako se hočeš tudi na zlogomerje ozirati, moraš pač dolge zloge bolj zategniti, toda dolgemu zlogu nikdar ne smeš več kot dvakrat toliko časa odmeriti, kakor kratkemu. V obče menim, da je petje brez posebnega ozira na zlogomerje pravilnejše in lepše.

Vse to velja tudi za druge pesme mašnikove pri liturgični slovesni maši, izmed katerih omenim le dve, ker se tolikokrat ponavljajo: „Dominus vobiscum“ in „oremus“. Trije zlogi besede „dominus“ so kratki. Torej je popolnem napačno, če nekateri zlog „do“ toliko zategujejo, kakor da bi bila njegova mera sama tolika, kakor mera drugih obeh skup, ali celo še večja. Naglas je ne stori daljše, ampak le kaže, da se mora tonično povzdigniti, ne da bi se s tem zlogom „mi“ in „nus“ vrednost kratila.

Slična in večja napaka se dela pri besedi „vobiscum“. Zlog „bis“ je po naravi dolg; vsled sestave s predlogom „cum“ pa postane „i“ še po poziciji dolg. V trizložnih besedah pa, v katerih je predzadnji zlog dolg, leži naglas na njem. Morda porečeš, da je vse to že znano, tako, da ga še omenjati ni treba. Toda žal, da mnogi naglašajo „vo“ in ga prav radi tega spremenijo v „va“.

V „oremus“ se često „re“ preveč zategne, „mus“ pa ostane osamljen ter se skoro nehote vtihotapi polton.

Ne bodem omenjal drugih napak, katere mašnik pri liturgičnem petji zadolži n. pr. z naglico ali pa da ga zavleče. Oboje pokvari petje ter kaže v vsem slučaju malomarnost, v drugem pa popolnem napačno razumenje koralā.

Na neko stvar pa moram vendar še opozoriti: Nikdar ne začenjaj prej peti, dokler nisi ust odprl. Ako preziraš to pravilo, zgodilo se bode, da se ti bode nehoté pred začetno črko vrinil „n“, kar se grdo glasi in ves vtis celó lepega petja pokvari. Mestu „Oremus“ čuje se „nOremus“, mestu „Deus“ pa „nDeus“. To je ostudno in prihaja zgolj iz slabe navade.

Ako mašnik pazi na tū navedene migljeje in ako seboj v cerkev prinese zadostno mero prisrčne pobožnosti, bode petje njegovo verne povzdigovalo in lepo bode donelo, dasi tudi glas ni posebno zvonek. Povzročil bode pobožnost in, kar je glavna stvar, Bogu dajal dolžni davek, katerega mu pa ne dá, ako nima teh lastnosti.

V drugi vrsti pride v poštev vodja pevskega zbora. — Amalarij posname*) dolžnost pevodvodje ob kratkem v treh naslednjih točkah: „Pevovodja ima dolžnost izbrane mladeniče podučevati v petji, v branji liturgičnih knjig in v lepem obnašanji.“ Gré mu torej:

1. svoje pevce učiti petja... Paziti mora nato, da se cerkvene pesmi na koru izvajajo natančno, pravilno ter vredno svete slevesnosti.

Kar se osebito tiče koralnih responsorijev, mora znati in razumeti njih vsebino, da je sam prav izvaja in druge pravilno izvajati učiti more. Znati mora najvažnejša pravila o toničnem naglasu, da se responsoriji lepo glasé, kajti prav od dobrega razumevanja pravil o toničnem naglasu je zavisno, da se te najpriprostejše zložne pesmi lepo izvajajo. Naglas najbolj vpliva na izraz melodije; saj že lepo naglašeno izgovorjeni stavek melodično doni. Vsled tega, da je en naglašen zlog močnejši, doné drugi bolj zamolklo in nižje — nastane menjava visočine in nižine, začetek melodije. Nehoté so že v navadnem govoru zlogi pred naglasom vzdigujejo, za naglasom pa padajo. Valovanje je glavno vodilo za tvoritev melodije. Celó pri najpriprostejših koralnih melodijah, pri koralnih responsorijih, to lahko opažamo, n. pr. pri „Et cum spiritu tuo“ v prefaciji. Stavkov naglas počiva na zlogu „spi“; do tje se melodiya vzdiguje, dospé v „spi“ do vrhunca ter takoj pri „ri“ na prvotni ton nazaj pade. Še enkrat se vzdigne v „túo“ do najvišjega tona, ker nosi „tu“ postranski naglas v stavku in počiva potem za en ton višje. Kakor je sestava te melodije čudovito priprosta, tako se glasi ginljivo ter globoko v srce seže, ako se lepo izvaja. In to mora pevovodja razumeti, ako hoče, da se bodo responsoriji lepo peli. Isto velja še tembolje gledé bogatejših in členkovitih melodij. Ako pevovodja tega sam ne zna, mora dobrega sveta iskati pri večšakah ali pa v knjigah; vsekako je prva pot zanesljivejša in boljša.

2. Pevovodja mora dobro znati liturgične določbe gledé cerkvenega petja; kajti, ako jih sam ne zna, kako jih bode druge učil? — Znati mora brati „directorium“ ali cerkveni koledar, sicer mu je vedno poprašeovati; vsakteremu

*) De Eccl. lib. III. cap. 3.

pa ni lastno, da bi to mogel vselej storiti brez zatajevanja samega sebe. Tudi mora „domač“ biti v koralnih knjigah, sicer bode v vedni negotovosti; pregreši se pa oni, kateri vedoma z negotovostjo dela. Čestokrat se prigodi, da je na koru, znotraj in zunaj, vse križem. Od zunaj javlja se ta nered mnogo-krat po tem, da vodja in pevci ne vedó, kaj jim je odgovarjati. Kakšna zmeš-njava tu pa tam! Krasen šopek bi lahko podal čč. bralcem, ako bi vse take napake zbral. Vprašam pa: kdo je krivec? — Kdo drugi, kot vodja, kateri ves obupan pred svojo cerkveno pratiko stoji, kakor bi mu šlo za to, da mora razvozljati novo najdeno klinasto pismo, in so mu koledarjeve kratice pravcati hieroglifi.

Orglavcu, kordirigentu — ali imenuj se taktirko vihteči pevovodja, kakor že sam hoče — ne moremo nič drugega svetovati, kakor da gre z direktorijem v roci k onemu, kateri mu poda ključ do ugankam podobnih znamenj — k mašniku. Res se ne more zahtevati, da bi lajik-pevovodja to vse vedel že od prvega začetka; à pretirana vendar ni želja, da se posvetuje. Boljše s prvega malo se premagati, kakor pozneje jeziti se in zasmehevanemu biti.

Brez vsih ovinkov izrečem tu svoje mnenje in prepričanje, da se v tem oziru na učiteljišćih veliko premalo stori. Gotovo je lepo in dobro, če se kandidati učiteljstva v orglanji podučujejo; vendar pa ta poduk ne sme obsegati le koncertne glasbe. Menda ne trdim napačno, če rečem, da vis. c. kr. ministertvo za uk in bogočastje z razglasi zadnjih let ni toliko nameravalo gojenja orgelne koncertne glasbe, marveč, da si pripravniki pridobé precejšno spretnost gledé spremljevanja cerkvenih pesmi — koralnih in drugih; sploh, da postanejo sposobni, ako treba, prevzeti službo cerkvenega orglavca.

Čemu pač potrebuje orglavec koncertne glasbe? — Orglavec je v največ slučajih ob enem tudi pevovodja. Česa pa le-ta potrebuje? V prvi vrsti mora znati koralne responsorije spremljevati. Skoro si ne moreš misliti, dragi bralec, kako se to semtertje vrši! Po eni strani postreže tak orglavec z najkrasnejšimi spomini iz oper, operet i. dr., po drugi pa ni zmožen, le-tem najpriprostejšim izmed vsih diatoničnih pesmi dati jim primeren harmoničen lišp.

In vendar mora pevovodja s koralnimi responsoriji pričeti, ako sploh hoče gojiti cerkveno petje. Kdor pa prvotnih vodil ne pozna in koralno petje gojiti hoče, je bedak, ker bi rad zidal na temelj, katerega ni!

Ne sovražnost niti nerganje me ni prisililo do te navidezne ostre sodbe, temuč „zelus domus Domini“, gorečnost za hišo Božjo, za čast Božjo, za katero se vsak Cecilijanec po cerkvenih in društvenih pravilih boriti in jo braniti mora.

3. Pevovodja podučuj pevce v lepem obnašanji. Ker pa nikdo ne more dati, česar sam nima, mora v prvi vrsti pevovodja sam biti brezmadežnega življenja. Ta zahteva nikakor ni pretirana, temuč je utemeljena z bistvom katoliškega bogočastja vse liturgije, s koristjo glasbe ter pevovodje samega. Versko-nravno omadeževani pevovodja gotovo ne more svojih podložnih navdati z onimi mislimi in čustvi, s katerimi imajo sodelovati z mašnikom pri sv. daritvi. Versko in nravno mlačen pevski vodja se s priprostim koralnimi responsoriji nikdar ne bode sprijaznil; nikdar mu ne bodo dopadle. Gotova posledica pa bode ta, da mu njih izvajanje postane deveta briga, ker so mu

pretrezni, prerresni in sveti; in prav to mu ne diši. Rahločuten poslušalec takoj pri prvem responzoriji opazi, kakšen duh v zboru vlada; in ako tudi vse drugo nekak znak klisičnosti nosi, natanko bode spoznal iz responzorij, koliko je na koru ura. — To so ob kratkem po Amalariji dolžnosti pevovodje.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Z Goriškega, začetkom maja. Sprejmite gosp. vrednik v Vaš cenjeni list nekaj misli iz sosedne Goriške. Morda bode neljubo komu, da se javno razpravlja o stanju našega cerkvenega petja, a menim, da je vsekako boljše spoznati bolezen in videti rano, da se tolikanj lažje izbere primerno zdravilo. Napisane so te vrste sine ira et studio, namen je le povzdiga cerkvenega petja.

V naši nadškofiji se goji sicer sem pa tje lepo in umetno cerkveno petje, žalibog, da so taki kraji prereditko nasejani, večina farnih, kuracijskih in vikarijskih cerkev se pa nahaja, kjer cerkveno petje ni na tisti stopinji, kakor bi se lahko pričakovalo pri našem ljudstvu, ki tako rado poje in se z veseljem v petji vadi. Kaj je temu vzrok?

Največ se izgovarjamo: „Pri nas so drugačne razmere, kakor drugod po Slovenskem in na Nemškem, tu smo bližje solnčne Italije, naše podnebje je bolj vroče, čut in nprav ljudstva bolj vročekrvna, že lega dežele tirja, da naša glasba ne more biti tako mrzla in matematično enakomerno prirojena, kakor na severju, za nas Fliegende Blätter nimajo pomena, tu mora biti vse bolj živahno, melodijozno, sploh bolj narodno domače.“

Res smo bližje Palestrine in njegovih tovarišev, a resnica je tudi, da njih skladbe veliko bolj pojo oddaljeni od Italije, kakor mi njeni sosedje. Kolikrat smo pa že čuli, da se je v naši nadškofiji pela kaka Palestrinina maša, ali kaka druga klasična skladba?

Motimo se zelo, ako trdimo, da naše ljudstvo ne mara za strogo ceciljanske skladbe, da želi le stare, one cerkvene pesmi, ki so narodu že prišle v kri in meso. Naj navedem zato zgled iz novejšega časa.

Nekje se organist krčevito drži načela: „Slovenci smo, le slovenski pojmo, Slovani imamo dovolj svojih pesmi, na tujce se mi ne oziram.“ Sploh on se na moč boji naslova „latinizator“. Bilo je slovesno cerkveno opravilo z azistenco. Pri peti maši in procesiji peli so vse slovensko, skoraj bi rekel staroslovensko. Drugod so namreč že zdavnaj opustili iste napeve, a tu se vsako leto na to slavnost ponavljajo; kako zelo to ljudstvu ugaja, čujte! Obiskal je na tak dan tovariš-organist dotičnega orglavca. Domov gredé spremljal ga je skozi vas domači pevovodja. Srečevali so ju ljudje, a dajali v pikrih besedah na znanje, kako malo jim je všeč na tak dan tako petje. „Še poštenega kyrie ne znajo pri nas!“ dodal je kak možak kot sklep glasnemu očitaju. Prijatelja organista sta se morala naglo raziti vsaki na svoj dom, da sta se ognila še hujše blamaže.

To mi je pravil organist, ki je bil sam navzoč in je pripomnil, da po tako grenki in trnjevi poti že zdavnaj ni hodil.

Drugi vzrok, zakaj da ne napredujemo je ta, ker našim organistom manjka potrebnega znanja v cerkvenem petju. Bila je doba, ko se na pripravnici niti podučevalo ni v godbi. Bo li kedo pričakoval, da se bode privatno učil glasbe dijak, ki je vesel, da je en šolski predmet odpadel? To se zdaj maščuje. Pri nas je učiteljska plača manjša kakor na Kranjskem ali Štajerskem. Prav dobro bi došel kak postranski zaslužek; orgljanje, petje je učitelja dostojen posel, ali ker se ga ni učil, ga izvrševati ne more in s tem odpade tudi priboljšek. Pri nas je tolikanj hujše, ko imamo večinoma enorazrednice, ker so fare tudi majhne, ni toliko učiteljskih moči na enem kraju, kakor pri velikih farah na Kranjskem.

Pozneje se je zopet vpeljala glasba na pripravnici, goji se igranje na gosli ali na glasovir. Pa tu dobi pripravnik le glavne zaumene, globeje se spuščati v glasbo ni časa, ni pripomočkov, ni praktične vaje. In še to malo, kar se ulovi, je le moderna glasba, ki se precej loči od cerkvene.

Treba bi bilo nadaljevanja, spoznanje cerkvenega duha, starih tonovskih načinov, učenja koral, a zato sedaj ni prilike.

Učitelj-organist in duhoven na deželi delujeta skupno na izobraženji ljudstva. V seminariji se sicer natančno gleda, da se obredi vrše po predpisu. Ravno tam se mora z roko križ narediti, kjer je v misalu rudeči križec. Ni pa preskušnje, da bi se videlo, znali kandidat toliko višje peti za kolikor je nota tudi v misalu višje postavljena. Tedaj od te strani — govorim le od večine — se orglavec ne more kaj učiti.

Ostaja tako le še knjiga. Ta bi bila dobra tovaršica včasih za kratek čas, še večkrat pa za poduk. Ali nemških ne poznamo, slovenskih ni pri rokah. Poglejte g. vrednik v Vaš zapisnik! Koliko iztisov „Cerkvenega Glasbenika“ pa dohaja na Goriško? Kaj ne za nadškojfo presneto malo. In vendar kako potreben bi bil list za vsako cerkev, kjer se ob nedeljah redno opravlja služba božja. Organist, ki dojde iz učiteljskega na službo, še responsorij ne zna pravilno igrati, kaj še le kaj drugega. Ni zamere, saj se ni učil. Sedaj bi morda rad dopolnil, z veseljem se poprijel dela, da si zboljša okus, pogledal globeje v glasbeno literaturo, da bi več vspeha bilo. Nekaj učiteljev-organistev poznam, ki so v resnici pridni in navdušeni za svoj poklic, ali reveži nimajo pripomočkov, še za primerne pesmi ne znajo, izposojujejo in prepisujejo eden od drugega.

Kako lahko bi se temu opomoglo, ko bi se naročila vsaka kuracijska cerkev na „Cerkveni Glasbenik“, ki bi vedno ostal kot cerkveni inventar. Tu je berila celo polo na mesec, tu so cerkvene skladbe zopet ena pola v mescu. In koliko bi to stalo. Niti ena kila sveč bi ne bilo treba pritrpati in glasbeni list bi bil že plačan. V cerkvenem bugdetu bi se to kaj ne poznalo, ali tekom let bi imela cerkev tolik repertoar, da bi organist ne bil nikoli v zadregi, kaj bi bilo za domač zbor najprikladnejše. Koliko že petje zdaj na tem trpi, ko pri selitvi vzame organist seboj vse svoje note. Pride drugi, ki je prinesel kaj svojih not, a starim pevcem je to neznano, treba z novega učiti, prejšnje je zavrženo. Pride organist mlad, morda ravno iz šole, kje bode imel kaj svojega? Treba še le iskati, kar pevci že znajo je neznano organistu radi pomanjkanja partitur, treba sestavljati kar pevci že znajo iz glave, ali pa kar spremljati na posluh. No, hvala Vam na takem petju in orgljanju! Vse te ovire bi se odstranile, ko bi cerkev imela „Cerkveni Glasbenik“. Letniki bi imeli vtisnen farni pečat, potem se ne morejo odnesti in naj se tudi kaj razgubi, pa takoj ve, kedo je lastnik. Pride novi organist, dobi že tu vse, v prejšnjem tiru nadaljuje s pevci, koliko manj truda, koliko več vspeha na cerkvenem koru.

Na Kranjskem so nekje duhovni pri dekanijski konferenci sklenili: „Vsaka samostojna cerkev se naroči na „Cerkveni Glasbenik“. Če tudi sedanji organist ne mara kaj za njega, ga bode pa naslednik morda tolikanj bolj vesel; na vsaki način pa mora farna cerkev imeti svoj glasbeni repertoar.“

Bi se li ne vpeljalo kaj tacega tudi pri nas? Koliko učiteljev-organistev poznam, ki bi „Cerkveni Glasbenik“ z veseljem čitali, vadili svoj zbor komade, ki so ali v prilogi, ali naprosili cerkvenega predstojnika, naj naroči te ali one skladbe, katere pojo že drugod, ali katere priporoča cerkveni glasbeni list. Koliko bi se prihranilo časa, ki se sedaj razgubi s popraševanjem, iskanjem, prepisovanjem svojemu kraju dozdevno primernih pesem! Koliko bolj bi se razširil duševni delokrog na polju cerkvene glasbe, koliko več vspeha bi se doseglo!

Dal Bog, da bi ta opomin ne ostal prazen glas vpijočega v puščavi!

Iz Tržiča. Tržič je slovel svoje dni radi lepega petja, veljal nam je kot pevčev dom. Res, spominjam se še prvih dijaških let, kako so bili naši vrstniki ondodni domačini skoro brezizjemno za petje dobro nadarjeni. Bilo je tudi ondi gorečnosti za glasbo, kakor malo-kje na Kranjskem toliko, in to je vplivalo izvestno tudi na mladi naraščaj. Duša glasbe-

nega gibanja bil je, kakor sem slišal praviti, neki Pogačnik, poseben glasbeni diletant, ki je mnogo žrtoval tako za svetno, kakor tudi za cerkveno glasbo. Pevski mnogoštevilni zbor sodeloval je vsaj o večih praznikih, tudi pri cerkvenih slovesnostih. Olikanci od boljega stanu bili so večji tudi nemščine, in ker je že bila starodavna navada, se nihče ni spodtikal, če so sem tja tudi kako nemško zagodli in zapeli. Bile so jim toraj tudi inozemske skladbe na razpolago bolj kakor kje drugod. Le škoda, da tedaj moderna glasba in cerkveno petje ni bilo še dovolj označeno ter vravnano po pravilih sv. cerkve, kakor drugod tako tudi tu. Marsikaj za druge slučaje primerne in prijetne, za cerkev pa nedostojne, je prišlo v cerkev. Cerkvena glasba je bila nadahnjena ter pomešana s posvetnostjo. In ta se je tembolj ljudem priljubila, kolikor bolj so se zanjo zanimali, ali se celo osebno vdeleževali. Če se kaj bolj počutnega in posvetnega raje sliši, ker je bolj razumljivo, kakor kaj resnega, kdo bo to priprostemu ljudstvu zameril? Tako temeljito v cerkvenem duhu izobraženih je le malo, da bi jim bilo vsejedno ali celo ljubši, da se jim oznani post, ali pa se jih povabi v gostje. Le malo jih ve ceniti duhovno resnobo, le malo jih pozna razloček med svetim in razkošnem, posvetnim veseljem izraženim v glasbi. — Iz tacih in še drugih tehtnih vzrokov bati se je bilo neuspeha. Pretežko bi se bilo vtaborilo novejši ali bolje rečeno starejši v prav cerkvenem smislu prenovljeno sveto petje. Previdni skrbnosti sedanjega gospoda župnika pa se je poslednji čas posrečilo dosedanjim težkočam in zaprekam v okom priti ter pripraviti jako ugodne razmere cerkveni glasbi.

Menda bo devet mesecev, kar je nastopil službo nov organist, Cerkv. Glasbeniku dobro znani g. Iv. Pogačnik, in čedalje bolj se oživlja nekdanja pevska vnema. Novi mešani in možki zbor šteje 21 grl, ki se pridno vdeležujejo pevskih vaj, da poveljujejo službo Božjo v spodbudo vernemu ljudstvu. Marljivi in dobro izurjeni organist in pevovodja deluje res s prav dobrim vspehom. V teku dobrega pol leta priučili so se že celo vrsto ložjih in težjih skladb.

To kaže ob enem glasbeno nadarjenost in pridnost pevcev, ki zaslužijo javno priznanje. Hvale in posneme vredno je še zlasti to, da se vsaka točka naučena v partituri in v glasih spravlja v cerkveno pevski arhiv.

3 čveteroglasne latinske maše s popolnim tekstom: Hoelwarth: Missa s. Mihaelis. Pogačnik: Missa de Spiritu sancto. Jaspers: Missa in G. Requiem. Witt Flieg. Blätt. 1. 1888. (Ob manjših prilikah poje „Requiem“ organist sam od raznih skladatelj.)

Ob praznikih se poje strogo po predpisih: Introitus in Communio koralno, Graduale in Offertorium figuravno po Foersterju, Stehleju in drugih skladateljih. Te Deum iz manuscripts, Asperges koralni, Vidi takim Foerster. Ob nedeljah in drugih pobožnostih, kakor v adventu, majniku ali drugih takim dnevih se poje slovensko (nemško se je opustilo).

Naučili so se iz Cecilije 41 števil in sicer: št. 4, 23, 28, 29, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 50, 54, 69, 73, 78, 81, 87, 88, 90, 102, 103, 108, 110, 113, 116, 121, 124, 126, 131, 155, 175, 177, 212, 233, 242, 250, 252. Iz zbirke P. Angelika in P. Hugolina, od J. Mohra, Hallerja in drugih boljših zbirk, pojo tudi mnogo. Pevske vaje imajo redno 3krat na teden, po potrebi tudi več. — Ker pa obstoji celi zbor iz samih novincev, je šlo v začetku težko; pa zdaj so se glasovi dobro vtrdili, da se veliko skladb poje brez orgelj. Splošno, ljudstvo se približuje boljšemu okusu — dobra stvar prodira.

Ob velikih praznikih so se zopet „Vesperae“ obnovile, katere so bile opuštene že več let. Psalmi se pojo pred altarjem enoglasno, kor poje pa čveteroglasno. Hymnus po Singenbergerju iz Amerikanske Cecilije čveteroglasno, antifone in responsorije pa enoglasno.

S. Hrovat, učitelj in organist.

Iz Leš. Zopet je preteklo precej ene vode od nas v Savo, iz Save v Donavo in dalje v Črnomorje odkar niste nikakoršnega poročila prejeli iz našega kota v svoj velenjeni „Cerkveni Glasbenik“. Tudi sedaj Vam ne morem naznanjati kakih posebno znamenitih novosti. Sporočam Vam le-to, da vstrajamo še vedno držeč se Vaših navodov ter jasnih cerkvenih pravil v bogoslužnem petji, dasi tudi smo že par let v slabih razmerah. Z učiteljem sva oba bolj pičlega zdravja. Že precej izurjeni pevci

in pevke so se nam poženili oziroma omožili ter nas popustili. In zdaj se nama je vbijati s šolskimi otroci, ki so se dovolj hitro privadili, da pojo eno koralno in dve lahki figuralni maši in več družih potrebnih komadov za razne dobe cerkvenega in druge navadne slučaje. Peto sveto mašo imamo le velike praznike prve vrste vselej pa s popolnim tekstom; kar bi bilo otrokom še pretežko, recituje gospod organist, potem pa zapoje kako himno nanašaje se na dotični praznik. Slovenska pesem se poje v takem slučaju pred začetkom sv. maše in po sv. maši, in pa popoldne pred javno službo Božjo, tako da jih nihče ne pogrša. Tudi pri tihih sv. mašah vsaj pri farni, držimo se strogo liturgije, t. j. petje se ravna vedno kolikor moč po vsebini dotičnega dela svete maše. Ne izbiramo toliko, kaj bi bilo nam najbolj všeč, temveč, kaj bi bilo tej slovesnosti, temu delu sv. maše bolj pristojno. Bolj in bolj spoznamo, kako je bilo in je še tu in tam v navadi: Mašno pesem peti le od začetka pa do darovanja, najraje kake priljubljene Marijine, bodisi advent, ali post ali šmarnice, binkosti in še celo v pričo izpostavljenega Najsvetejšega. Prav in potrebno je, da Marijo prav goreče in pogosto častimo, in da jo častimo kolikor mogoče najbolje. Slednje pa se bo zgodilo, če zvesto posnemamo njene prelepe zglede. In prav za daritev sv. maše nam je dala pri sv. Jožefom prelep zgled natančne pokorščine, kakor beremo vsako leto na svečnico. Dasi najsvetejša in najčistejša za Bogom, ni iskala svoje časti, marveč šla v tempelj pred vsem k očiščevanju poniževaje se med druge navadne žene. Kar pa mene v tem evangeliji se posebej za cecilijanstro vnema, je oni posebni povdarek evangelistov, s katerim nam stavi pred oči prezvesto in natančno pokorščino Marije Device in sv. Jožefa do Mojzesovih postav in zapovednih šeg ali obredov. „Ko so bili dopolnjeni dnevi njenega očiščevanja po Mojzesovi postavi prinesli so dete Jezusa v Jeruzalem, da so ga postavili pred Gospoda kakor je pisano v postavi Gospodovi . . . in so dar opravili, kakor je rečeno v postavi Gospodovi . . . In prišel je Simon v duhu v tempelj. In ko so prinesli otroka Jezusa njegovi stariši, da bi storili po šegi postave, vzela ga je tudi on na svoje naročje ter je hvalil Boga . . . In ko so vse dopolnili po zapovedi Gospodovi vrnili so se v Galilejo v svoje mesto Nazaret (Luk. 2.22.) Sicer pa tudi gospod Bog sam že v starem zakonu stavi postave in šege, zapovedi in obrede v eno in isto vrsto. Zato je Abrahama blagoslovil, ker je slušal njegov glas, držal se zapovedi in spolnoval šege in postave (eo quod custodierit praecepta et mandata mea, et ceremonias legesque servaverit.) Mojz. I. 26,5. V II. Mojz. 18,20 daje Jetro svet Mojzesu, da naj posvetne skrbi za ljudstvo izroči drugemu možem, sam pa naj podučuje ljudstvo šege in obred Boga častiti. V III. 5,55, zahteva se daritev, od onega, ki je kako šego nevedoč spregledal ter kaj darovati opustil, zraven tega pa more še opuščeno dostaviti in duhovna plačati, da zanj moli in prosi za odpuščanje. V IV. bukvah zatrjuje zopet Mojzes šestkrat, kako naj ljudstvo zvesto dopolnjuje vse obrede glede velikonočnega Jagujeta. In v V. 4.8. spoznanja sveti prerok z nekakim ponosom na svete obrede rekoč: „Kje je narod tako imeniten, ki bi imel obrede, tako pravične postave in zapovedi, kakor jih Vam jest stavim danes pred oči? — „Poslušaj Izrael šege in postave, ki jih Vam danes pravim na uho: učite se jih, in spolnajte jih v dejanji! naroča Mojz. zopet v V. 5,1 in potem še petnajstkrat v isti knjigi. Ako je bila že predpoda, senca v toliki časti, koliko bolj spoštujmo resnico! — To in še marsikaj, pravim, nas spodbuja k zvestobi. Nemalo tudi divni vzvišeni umotvori k nam še done po ušesih, dasiravno smo jih že pred letimi slišali na cecilijanskih zborih, in spodbudne besede, ki smo jih čuli o tacih prilikah. Priložen je Vam tu en tak govor, ako se Vam zdi vredno ga priobčiti,* morda še kateremu kaj koristi, če tudi je že iz nekdanih časov. Potreben je še nedvomljivo tu in tam koristen pa prav povsod, če se ga večkrat spominjamo.

J. T.

Iz Spodnje Štajarske. (Cerkveno petje v Lavantinski škofiji.) (Dalje.) — Slišal sem mnogo tarnati rekoč: Kaj vendar hočem storiti, da bi vzbudil cerkveno petje, ker mi vse nasprotuje, kar le more. Takemu svetujem, naj začne prav po malem stopati s stopinje na stopinjo tako, da ne bodo vedeli sovražniki, kedaj da se je vpeljalo

*) Hvala lepa; pride prihodnjič.

petje, čegar sozvoki se tako vbrano glasé. Bere naj tudi članke v „Cerkv. Glasb.“ o reformaciji cerkvenega petja in glasbi sploh, in se naj po taistih ravnati začne. Tako se bode vsak pojedinec, kakor tudi ljudstvo privadilo pravemu okusu cerkvenega petja. Iz omenjenega lista bode tudi nekaj potrebnih zmožnosti si pridobil, kakeršnih nam prav dosti manjka. Veliko je orglavcev, ki nimajo pojma o glasbi, še manj pa vejo o petji. „Cerkv. Glasb.“ je l. 1893. št. 12 o tej stvari že nekaj omenil. Vendar pa me sili veselje, da Vam g. urednik naznanim, da so se v novejšem času začeli jako poganjati in se učiti o glasbi t. j. o harmoniji, generalbasu, o koralu itd. tudi taki orglavci, ki niso imeli prilžnosti postati izkušeni. Po malem se sicer obrača na bolje; vendar pa je še večina trdovratna. Najhujši so pač oni, kateri so se učili pri drugih orglavcih, pri takih, ki so sami reveži v glasbi.

To je pa tudi naravno, da, postavim kak zakotni čevljar ali bodisi drug rokodelc, kateri sam rokodelstva ne zna, tudi družega naučiti ne more. Kaj sledi iz tega? To, da obadva nič ne znata. Če je že pri rokodelstvu tako, kaj še le pri glasbi, katera se šteje k umetnijam. Čevljar še potegne usnje na kopito, ali orglavec ne zamore tega, da bi še silo iztiral iz orgelj glasove, katere spadajo v harmonijo, ako mu to ni dano od Boga.

Sedaj pa še enkrat prav gorko priporočam „Cerkv. Glasb.“ onim, kateri imajo veselje stopiti pod zastavo sv. Cecilije. Naročite si ga! berite in zajemajte iz njega dobre nauke, kajti s tem bodele prišli do spoznanja, da niste na pravi poti in da krmilite v viharju nevednosti, čeravno mogoče mislite, da hodite pravo pot.

Pri tej točki mi je tudi omeniti žalostno stanje teh, kateri imajo zmožnosti, pa nočejo ostati zvesti obljubam, katere so obljubili v pričo gg. učencikov v Ljubljani in kateri jim nehvaležnost skazujejo s tem, da njih nauke zlorablajo, zametujejo načela ceciljanska in se kažejo sploh nasprotniki ceciljanstva, akoravno se zovejo sami ceciljanci. Lepo število jih je, kateri so ostali zvesti idejam v zboljšanje cerkvene glasbe v obče. Tudi so pa med čebelami troti, ki so drugim v sitnost in spodtiko. Taistim torej veljajo gornje besede. Ne manjka jih tu v naši vladikovini; po drugih jih že menda ni, ker ne morejo vstrajati. Ednakim ceciljancem ne morem družega v svarilo reči, kakor to-le: „Pustite svoje stare razvade, katerih ste se lahko, mogoče po ukazih svojih predpostavljenih navadili; n-stopite zopet ono pot, katero ste obljubili o preskušnji za orglavsko službo; pomnite tudi, da bode Bog tirjal odgovor od tako malopridnih in zanikernih razvad, najbolj od vas, pa tudi od ljudstva, katerega ste s takim ravnanjem motili v pobožnosti v hiši Gospodovi, kajti vse to je vaša krivda. Nikar pa ne mislite, da si stem (marši) pridobivate hvale in časti, ampak sramoto delate sami sebi in nam, ki smo se pod eno streho skupaj učili. Dajte slovo trivialnosti!

3.) Preidem na vprašanje, kje in kako bi zamogli dobiti pomoč, da lahko preustrojevali cerkveno petje in glasbo sploh? Tukaj mi je govoriti o najvažnejših faktorjih, namreč o čast. gg. duhovnikih v prvi vrsti, potem o semenišči in o ceciljanskem društvu mariborskem.

Gg. duhovniki imajo častno nalogo ljudstvo iz svetega mesta (prižnice) podučevati in jim oznanjevati besedo božjo; tudi je njih dolžnost, da ljudstvo seznanjajo s cerkvenim petjem. Razlagalo naj bi se, kaj tirjajo pravila, namreč, da se opustijo posvetne in trivialne melodije v hiši božji in da se morejo taiste približevati — kolikor je mogoče — umetno postavljenim napévom. O koralu naj se polagoma podučuje toliko časa, da zadobi ljudstvo pojem, kaj je koral itd. Prav zelo se pogrešajo taka in ednaka podučevanja — skoro smelo rečem — po večini fará naše vladikovine. So pa tu in tam tudi v tem oziru častne izjeme, zakar gre preč. gg. duhovnikom za njih trud in prizadevanje vsa čast in hvala. Vidi in sliši se, da kjer so gg. duhovniki vmes posegli, se je cerkveno petje gotovo zboljšalo, kar je popolnoma naravno, kajti lastna pamet nas uči, da mora dobra stvar naposled zmagati. Oni na drugo ne gledajo, kakor da ljudstvo ohranijo v pobožnosti, v poštenem

življenji in da ga odvrčajo od nevednosti. Malo je gg. duhovnikov, kateri bi se pečali z reformo cerkvenega petja, ali vendar kolikor jih je, so zmožni in navdušenja polni. Čeravno jih to dosti dela, truda in znoja stane, se vendar potegujejo za edino pravo cerkveno petje. Veseli nas, ko gledamo njih uspeh in drugega jim ne moremo želeči, kakor da bi jih nam ljubi Bog še mnogo let ohranil in nam tudi še podelil mnogo enakih, da bi se njih število zdatno pomnožilo.

Velike važnosti za razvoj ceciljanstva je tudi semenišče. V semenišči je up in nada, prihodnosti bodisi v tem ali drugem oziru. Tam naj bi se vcepilo gospodom, kateri pridejo na deželo kot dušni pastirji, cvetlica figuralnega in koralnega petja, katera naj bi se razcvetela in duhtela prijetno vonjavo umetnosti. Ako človek premišluje in se ozira po polji, kedar kmetič orje, vidi, kako se nalaga brazda na brazdo tako dolgo, dokler ni cela njiva obrnena in prerahljana. Hudo je seveda, če ledino orati mora, pa tudi njo premaga. Na enako brazdo v drugem pomenu besede naj bi se oziralo v semenišči. Že gospodje bogoslovci naj bodo pridni kmetiči na polji cerkvene glasbe; naj nevstrašljivo začnejo orati, četudi bode tu in tam ledina. Gotova resnica je: ako človeško srce že v mladosti po umetnosti koprneti začne, potem ne bode več odjenjalo. Nadjati se je, da se bodo tudi te razmere o naši vladikovini na bolje obrnile, vsaj imajo gg. bogoslovci izvrstnega in zares trudoljubivega pevovodjo.

(Konec prih.)

Razne reči.

— Dne 26. maja t. l. preteklo je 300 let, odkar je umrl prijatelj in spovednik P. G. Palestrine, sveti Filip Neri. Veliki apostol rimskega mesta zavzema tudi važno mesto v glasbeni zgodovini, ker je bil začetnik „oratorija“. Zato se pripravljajo razna laška mesta, zlasti Rim, da njemu na čast letos priredijo slovesnosti po cerkvah in glasbenih zavodih. Naš list prinese prihodnjič članek o sv. Filipu glasbeniku.

— † V Toulouse na Francoskem umrl je g. Alojzij Kunc, kapelnik in orglavec tamošnje katedrale, vrednik francoskega lista „Musica sacra“. Prejemal je rajnki tudi „Cerkv. Glasb.“ ter v svojem listu iz njega ponatisnil nekatere skladbe. Njegov sin Peter mu bode, kakor se čuje, naslednik, in upajo, da se bode enako trudil za sveto glasbo, kakor oče, kateri naj v miru počiva!

— Polk 40. nemških strelcev (Hohenzollern), ki leži zdaj v Ahenu, ima izvrsten cerkven zbor katoliških vojakov pod vodstvom g. stotnika Kruse. Ta vrli častnik ustanovil je bil za časa svojega bivanja v Köln-u tudi tu cerkveni zbor, sestavljen iz vojakov raznega orožja. Za trudapolno in blagonosno vodstvo tega vojaškega zbora bil je g. stotnik Kruse od sv. očeta s redom sv. Gregorija odlikovan. Gotovo ga je zaslužil.

— † Dne 5. aprila umrl je na Dunaji c. kr. dvorni kapelnik v pokoji gosp. Ludovik Rotter, rojen l. 1810 in l. 1867 naslednik Sechter-jev kot dvorni orglavec.

— Guidhall-glasbena šola v Londonu šteje letos okoli 2000 učenek, izmed katerih se jih nad 300 uči gosti na violino.

Današnjemu listu pridana je 4. in 5. štev. prilog.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.